

Esprili Gülüşler

– ERHAN TIĞLI · 12 Nisan 2025

EDEBİYATIMIZDA GÜLÜŞ

Gaziantep Tıp Fakültesi öğretim üyesi Profesör Doktor Yavuz Coşkun, “Çocuklarınıza sistemli olarak gülmeyi öğretin. Gülmeyi öğrenen çocuklar hayata daha olumlu bakar ve iyimser olarak büyür” diyor. Sadece çocukların değil, büyüklerin de gülmeyi öğrenmesi gerekiyor. Bu işi en iyi sanatçılar yapar. Bu yazımda şair yazarların gülmekle ilgili sözlerine, dizelerine yer vererek gülmenin önemini ve değerini vurgulamaya çalışacağım.

Molla Demirel, sevgilisine “Deli olurum sesini duymadığım/Gülüştüğünü görmediğim gün” diye sesleniyor. Replier, “Birlikte gülmediğimiz birini gerçekten sevemeyiz” diyor. Piercy, “Paylaşılan kahkaha erotik” diyerek bize dudak büktürüyor. Gardonyi, “Ben, adamı gülmesiyle ölçerim; kunduracı kahkaha atar. Bilgin sadece gülümser” deyip kahkaha atmaya karşı çıkıyor! “Şen adam güneşe benzer, girdiği yeri aydınlatır” diye Cenap Şahabettin, delilikle budalalığın farkını bakın nasıl belirtiyor: “Her şeye gülmek deliliktir; hiçbir şeye gülmek de kuşkusuz budalalıktır.” Moliere, “İnsan güldüğü kadar insandır”, Gravelle, “İnsan gülmesini bilen hayvandır” diyorlar. Chamfort’a göre, “gülmediğimiz günler kaybolmuş sayılır.” E.W.Wilcox çok önemli bir gerçeğe değiniyor: “Gülerseniz dünya da güler; ağlarsanız yalnız ağlarsınız.”

Maksut Koto, Beşparmak dergisinde çıkan “Sana Bulaşan En Güzel Şey, Gülmek” adlı şiirinde bakın gülmeyi nelere benzetiyor:

“gülmek, köz bir uykudan yalınayak uyanmaktır/ gülmek, mevsimi mavimsi bir düş olan martının yüreğidir/gülmek, ah ile başlayan zindanın sorgusuz güneşidir/gülmek, sana bulaşan en güzel şey... (...) gülmek, sebepsizce yeşeren bir bahar/ sanki, on üçüncü ayından başını uzatan/kasımpatı/hüznün aynasıdır gülmek”

“Yüzünüzdeki gülümseme kalbinizin evde olduğunu bildiren, ışık yanan bir pencereye benzer” diyerek gülmeyi pencereye benzetiyor Francis Benson. Gülmek bakın daha nelere benzetiliyor: “Gülmek kalbin kendi kendini tedavi için yaptığı bir ilaçtır.” J. Holland, “Gülmek, fırtınalı gökte doğan bir gökkuşağına benzer.” A. Grün, “Güleryüz altın anahtardır.” T. B. Macavlav, “Gülmek bir güneştir, insanın yüzünden hüznün ve keder kışını defeder.” Victor Hugo...

Radi Fiş’e göre “Ağlamak köleliğin, gülmek özgürlüğün ifadesidir.”

M. Emin Değer, güneşin doğuşunu sevdalı kızların gülüşüne benzetiyor;

“Güneşin doğuşu orda her sabah/ Sevdalı kızların gülüşü gibi”

Ziya Paşa, nazik gülüşlere aldanmak gerektiğini belirtiyor:

“Yaktı nice canlar o nezaketle tebessüm

Şirin dahi kastetmesi cana gülerektir”

Edip Cansever, “Mendilimde Kan Sesleri” şiirinde gülmeyi toplumsal yönden şiirleştirmiş: “Gülmek/ bir halk gülüyorsa gülmektir.”

Şair Nedim, sevgilinin şeker gülüşüyle öyle kendinden geçmiş, sarhoş olmuş ki, kendisini zevk meclisine

kadeh yapan sevgilisinin içki kadehini yarım sunmasını istiyor: “Bir şeker handeyle bezm-i şevke cam ettin beni/ Nim sun peymaneyi saki tamam ettin beni”

Yusuf Ziya Ortaç, “Gülüşü o kadar hoştu ki hele/Lebinden goncalar düresim geldi” diyor sevgilisi için.

Fuzuli, sevgilisinin gülüşünü görünce ne yapacağını şaşırıyor; “Nutmum tutulur gonca-i handanını görünce” demekte kendini alamıyor. Cahit Sıtkı Tarancı, yanında sevgilisi gülünce şu dizeleri yazıyor: “İlktir hem sarhoş hem ayık olduğum/Bir gerçek içindeyim düştün güzel/ Sevdğim gülüyor yanıbaşında”

Ümit Yaşar, sevgilinin en çok gülüşünü seviyor:

“Ben senin en çok gülüşünü sevdim
Sevindiren, içinde umut çiçekleri açtıran
Unutturur bana birden acıları, güçlükleri
Dünyam aydınlanır sen güldüğün zaman”

Salah Bırsel, “Kikirikname” adını taşıyan alaycı şiirinde, “Sizinki de gülmek mi a teresler/Gülünce şöyle bir sunturlu gülmeli/Bir iki üç dişleri göstermeli/Sırıtmalı değil zangır zangır gülmeli/ Yakaları kolalatmalı bir iki üç/Bir iki üç başları doğrultmalı/Boşuna değil bu öğütler inanın/Gülünce sabah akşam gülmeli/ Ceketleri kavuşturmalı bir iki üç/Köşelerde değil ortalarda gülmeli//Düğmeleri parlatmalı zamanında/ Gülünce şapkalarla gülmeli/Bir iki üç sayıyla bükülmeli/Sırayla değil hep birden gülmeli/İşin bütün inceliği burada a teresler/Gülünce dişleri göstermeli” demiş, gülmenin yolunu yordamını göstermiş!

Melek Sabah Şardağ, “Gül” adlı şiirinde şöyle diyor:

Gül yavrum,
Gül ki,
Unutulmuş eski bir öyküyü,
Şarkıyı anımsar gibi olsun insanlar.
Kandır doğayı gülüşünle.
Yarılıp zamansız çatlasın tomurcuklar.
Gül ki,
Başka ülkelere göç etsin
Bu kara, bu hain bulutlar.
Gökyüzü boz, sokaklar dar
Yitirilmiş ak sabahlarda
Gülüşünden başka bağlanacak ne var?
Kan, sevgileri götürüyor
Evrenin dört bucağında
Gül meleğim,
Gülüşün armağan olsun
Gülemeyen tüm çocuklara.”
Halk ozanı Hüdai, gülmekle teselli buluyor:
Varsın sormasınlar dar günlerimde
Bol günde kapımı çalıyorlar ya!

Ađlarken merhaba etmezlerse de

Gülersem selamımı alıyorlar ya!”

Ruhsati, “El yanında yıkar gider kaşını/Tenhalarda gülüşünü sevdiğim” diyor...

Manilerde de gülmek ele alınmış, bu konuda çeşitli örnekler verilmiştir. İşte birkaçı:

“Gül düğümü

Karşıda gül düğümü

Yârim buradan gideli

Kim görmüş güldüğümü

Bülbülüm güle karşı

Gözyaşım sele karşı

İçin için ağlarım

Gülerim ele karşı

Arpa buğday geç olur

Güzeller güleç olur

Güzellerin güleci

Her derde ilaç olur”

Gök gürlüyor derinden

Gökler oynar yerinden

Bir kerecik gülersen

Kalbim oynar yerinden”

Ben de maniyе benzeterек şu dörtlüğü yazmıştım:

“Ne mutlu gül dikene

Gülene güldürene

Gülenler güle benzer

Gülmeyenler dikene”

Ethel Barrymore çok önemli bir gerçeđi dile getiriyor:

“Kendi hatalarımıza gülmeyi başardığınız gün büyümüşsünüz demektir.”

William Stakel, gülmekle cennet arasında bir bağıntı kuruyor:

“Gülmeyen, gülemeyen insanlar cenneti kaybetmişlerdir.”

İhsan Oktay Anar da öyle: “Gülümseyen herkes cennete bakıyor demektir.”

Cemil Sena Ongun’a göre büyük adam kime denir bakalım:

“Denetlendiđi zaman sevinen, eleştirildiđi zaman gülenler büyük adam denir.”

Gülmekle ilgili atasözlerimiz de vardır:

“Kişinin avradı gezegen olursa kızı da güleğen olur.”

“Çok gülen çok ağlar.”

“Ağlayanın malı gülene hayır getirmez.”

“Her yüze gülen dost değildir.”

“Ağlaya ağlaya cennete gidinceye kadar güle güle cennete git.”

“Ödünç güle güle gider, ağlaya ağlaya gelir.”

“Son gülen iyi güler.”

“Güleriz ağlanacak halimize.”

Şarkı ve türkülerimizin çoğu ağlamaklıdır ama gülüşlü olanları da vardır:

“Gülünce gözlerinin içi gülüyor/ Kendimi senden alamıyorum.”

“Gül sen gülün olayım/ Dile kulun olayım/Çiğne yolun olayım...”

“Bir tatlı tebessümün bin vuslata bedeldir...”

“Tatlı dile güler yüze doyulur mu?”

“Sazlar çalınır Çamlıca'nın bahçelerinde/ Bir taze emel var şu kızın handelerinde...”

Ahmet Haşim gülmeyi, gülen kişileri pek sevmiyor: “Gülüş istediği kadar insanın bir üstün vasfı

mahiyetinde olsun, halk nazarında gülüş hiçbir zaman gözyaşının vakar ve asaletine sahip değildir.(...) İtiraf etmeli ki gülüş ruhun asil bir faaliyeti eseri değildir. Hiç kimse kendine gülmez; güldüren diğerinin

aczi, kusuru ve dalgınlığıdır ve gülen, kendinden fazla memnun olan gururumuzdur.(...)Gülmeyen bir

insan ve bilhassa gülmeyen bir kadın çehresi, ilahi bir çehre olmaya yakındır.”

Ziya Gökalp ise “Gülümseme” başlıklı yazısında Ahmet Haşim'i yalanlıyor: “Gülümseme, insana

mahsustur. Hiçbir hayvan gülmez.

Ben hasta ruhları ve sinirli insanları daima, yüzlerinin gülümser olup olmamasıyla tanırım. Sinirli insanların yüzleri gülmez. Gülümseme, ruhun sağlamlığı kadar, saadetin de müjdecisidir. Beşikteki çocuğun gülmeye başladığı gün, aile saadetinin tamamlandığı gündür. Çocuğun ilk mürebbsi, annesinin gülümsemesidir. Dostlar arasındaki samimiliği gösteren de gülümsemedir. Ben, milletlerin hayat kabiliyetlerini de fertlerindeki gülme ile ölçerim. Yazık ki bizde babalar, mürebbsiler gülmeyi yasak ettiklerinden, münevver Türkler en az gülen insanlardır. Eski Türkler güler yüzlüydüler. Bence yapacağımız inkılâpların birisi de ‘güler yüz inkılâbı’ olmalıdır. Evet, milletimiz daima şen ve şetairetli olmalıdır.

Her işte muvaffak olmak için başlıca şart, müteşebbislerin güler yüzlü olmasıdır. Yüzü gülmeyen insanlar hiçbir işte muvaffak olamazlar. Mesela yüzü gülmeyen bir avukat en haklı davayı kaybeder. Yüzünde gülümseme bulunmayan bir aktrist, şöhret kazanamaz. Yüzü gülmeyen bir doktor, hastalarını tedavi edemez.

Bir balcı, dükkânını en iyi ballarla doldurduğu halde, gelen müşterilere hiç bal satamazmış. Bir gün, tecrübeli bir insana şikâyet etmiş:

“En iyi ballar bende olduğu halde, gelen müşteriler ballarımı beğenmeyerek gidiyorlar. Halbuki komşularımın balları iyi değildir, fakat müşterileri hiçbir zaman eksik olmuyor. Bunun sebebi nedir?”

Adam şu cevabı vermiş:

“Sen bal satıyorsun ama yüzün sirke satıyor!”

-

Clarissa P. Este's, “Kurtlarla koşan Kadınlar” kitabında diyor ki:

“Gülme, kadın cinselliğinin gizli tarafıdır; fizikseldir, temeldir, tutkuludur, hayat vericidir ve bu yüzden

uyarıcıdır. Jenital uyarılma gibi bir hedefi olmayan bir cinsellik türüdür. Sadece o an için, bir sevincin cinselliğidir; özgürce uçan, yaşayıp ölen ve kendi enerjisiyle yeniden yaşayan hakiki ve şehvi bir sevgidir. Kutsaldır, çünkü fazlasıyla iyileştiricidir. Şehvidir, çünkü bedeni ve onun duygularını uyandırır. Cinseldir, çünkü heyecan vericidir ve haz dalgalarına neden olur. Tek boyutlu değildir, çünkü gülme, insanın kendisi kadar başkalarıyla da paylaştığı bir şeydir. Bir kadının en vahşi cinselliğidir.”

Sevgi Soysal, “Yenişehirde Bir Öğle Vakti” romanında gülme konusunu şöyle ele almış: “Gülen adam, bir kez eli açık olur. Bu asik suratlılar, aslında cimriler soyudur. Ve çoğunluktadırlar. İşte bir gülmeyi bile esirgeyen adam, parayı haydi haydi esirger. Bu sokaktan geçen şehirli kısmının çoğu hiçbir şeyi karşılıksız yapmaz. Gülmeyi de. Ya kendisini alsın diye yavuklusuna güler, ya iyi et versin diye kasaba güler, ya terfi ettirsin diye müdürüne güler, ya oy versin diye halka güler. Böyle, karşılıksız gülmeyi bilmez. Durup dururken gülenden de kuşkulanır. Suratını asiverir, benden bir şey isteyecek diye...”

Bu konuda bir de Atilla Dorsay’a kulak verelim:

“Gülmek... Zekâmıza seslenen, aklımızı işleyen, insanla doğa arasına belli bir mesafe koyan, insana kendi dışındaki her şeye karşı bir eleştiri boyutuyla bakma olanağını hediye eden... Kısaca insanı insan yapan şeylerin arasında belki de başında gelen gülme eylemidir.”

Robin Sharma, “Ferrarisini Satan Bilge” eserinde güzel öğütler veriyor:

“Gülmek ruhun ilacıdır. İçinden gelmiyorsa bile bir aynaya bak ve birkaç dakika gül. Kendini harika hissetmekten alıkoyamayacaksınız. William James, ‘mutlu olduğumuz için gülmeyiz. Güldüğümüz için mutluyuzdur’ demiş. Bu nedenle güne keyifli bir adımla başla. Gül, neşelen ve tüm sahip oldukların için şükret. Göreceksin, her gün güzel armağanlar getirecek. Gülmenin gücünü hep hatırla. Müzik gibi o da yaşamın stres ve sıkıntılara karşı mucizevi bir toniktir. Kahkaha kalbinizi açar ve ruhunuzu yatıştırır... İnsanlar yaşamı asla kendilerini gülmeyi unutturacak kadar ciddiye almamalıdır.”

Gülelim gülüşelim- mutluluğu paylaşalım-neşeyle zevkle coşarak güllere dönüşelim.

Gülmeyen insanın karnı tok olsa bile ruhu açtır

Gülmek, ekme su hava gibi önemli bir ihtiyaçtır.

Erhan TIĞLI

Tüm ifadele

12